

2012-2016

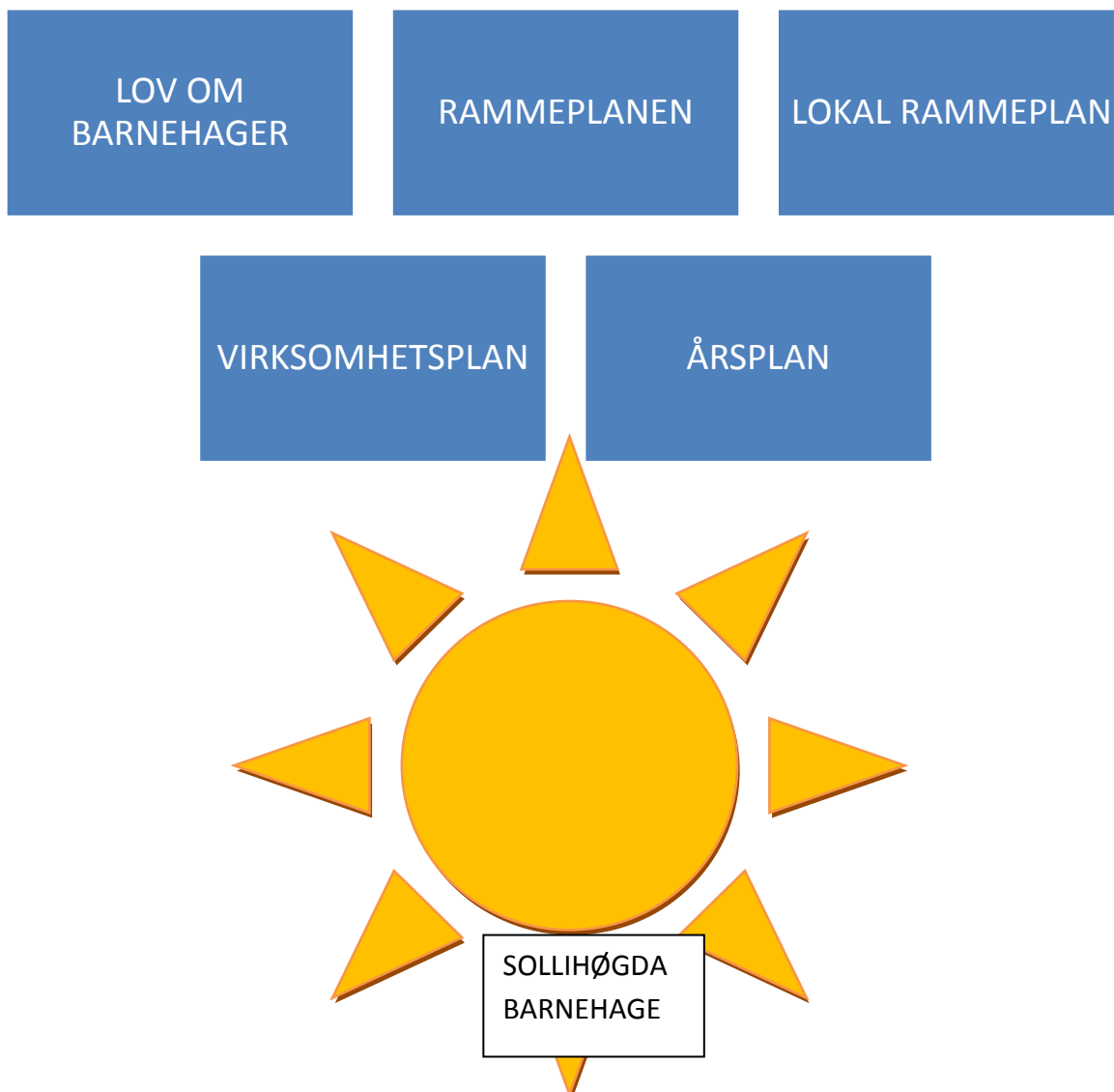
SOLLIHØGDA
BARNEHAGE

VIRKSOMHETSPLAN

INNHALDSFORTEGNELSE:

Sollihøgda barnehage	s. 2
Formålsparagrafen	s. 2
Velkommen til Sollihøgda barnehage	s. 3
Hole kommune sin visjon	s. 3
Barnehagens mål	s. 4
Barnehagens verdier	s. 5
Vi jobber etter	s. 6
Barns medvirkning	s. 7
Hvordan vi jobber med barns medvirkning	s. 8
Voksenrollen i Sollihøgda barnehage	s. 9
Hvordan vi jobber med forebygging av lese -og skrivevansker med fokus på språkstimulering	s. 10
Lek og samvær i Sollihøgda barnehage	s. 12
Hvordan vi jobber med bra mat i Sollihøgda barnehage	s. 13
Fagområdene	s. 14
Progresjonsplan for Sollihøgda barnehage	s. 18
Hva kan dere forvente av oss i Sollihøgda barnehage	s. 49
Vurderingsarbeid	s. 50
Samarbeidspartnere	s. 51

Formålsparagrafen: Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene. Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger. Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi, den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

1.0 Velkommen til Sollihøgda barnehage!

Sollihøgda nye skole:

I 1956 kjøpte Hole kommune en tomt på 6,6 dekar for 7000,- på sørsida av storveien på Sollihøgda og bygde nytt skolebygg (tatt i bruk høsten 1957). Halvard Berg (1903-1981) fra Valle i Setesdal var utdannet fra Kristiansand lærerskole i 1926. Han var rektor ved Sollihøgda skole fra 1928, og fortsatte i samme stilling ved nye Sollihøgda skole fram til oppnådd pensjonsalder i 1971.

Sollihøgda skole ble nedlagt i 1991, da elevene ble overført til Vik skole. Siden høsten 1991 har det vært barnehage i det tidligere skolebygget, som også fungerer som kulturhus.

Sollihøgda barnehage er en to avdelings barnehage med 41,5 plasser og 8/9 ansatte. Når vi har barn under 3 år bruker disse barna to plasser, derfor vil antallet barn i barnehagen variere fra år til år ettersom hvor mange små og store barn vi har i barnehagen. Barna er fordelt på to grupper etter alder. Barnehagen er kommunal.

Barnehagen ligger tett på skogen og de ansatte bruker denne mye sammen med barna. Her har vi en gapahuk som vi går til. Her lager vi bål, samler naturmateriale og lærer om hvordan en bør ferdes i naturen.

Barnehagenes overordnede mål er nedfelt i den nye Barnehageloven. Her står det at barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal:

”bistå hjemmene i deres omsorgs- og oppdragelsesoppgaver, og på den måten skape et godt grunnlag for barnas utvikling, livslange læring og aktive deltakelse i et demokratisk samfunn.”
(Barnehageloven §2)

Videre står det: ”Departementet fastsetter en rammeplan for barnehagen. Rammeplanen skal gi retningslinjer for barnehagens innhold og oppgave. Med utgangspunkt i rammeplanen for barnehagen skal samarbeidsutvalget for hver barnehage fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.”

Vi jobber etter den nye Rammeplanen som trådte i kraft 1. august 2006, endret 10.01.2011

HOLE KOMMUNE SIN VISJON:

EVENTYRLIG FORTID-EVENTYRLIG FREMTID

For Holebarnehagene innebærer det: Å TILBY ALLE BARN EN <<EVENTYRLIG OPPVEKST>>.

BARNEHAGENS MÅL

Barnehagens hovedmål er : **GJENNOM LEK OG SAMVÆR SKAL BARN BLI TRYGGE OG SELVSTENDIGE.**

Omsorg er grunnleggende for alt vi gjør i barnehagen. Dette gjelder personalets forpliktelser til å handle omsorgsfullt overfor alle barn, men god omsorg styrker også barns forutsetninger for å utvikle gode relasjoner og utvikling av sosial kompetanse. Uten god omsorg vil det være vanskelig for barn å tilegne seg læring og utvikling i lek.

Den nye formålsparagrafen i Lov om barnehager fra 2010 sier: *"Barnehagen skal videreføre et helhetlig læringssyn der omsorg og lek, læring og danning skal være grunnlag for barns allsidige utvikling."*(Lov om barnehager §1) Paragrafen endrer rammeplanen i og med at Danningsbegrepet er tatt med.

Vi i Sollihøgda barnehage forstår Danningsbegrepet, omtalt i Rammeplanen som grunnlag for barnets allsidige utvikling. Vi som jobber i barnehagen ser stort på oppgaven vi har på å forme menneskers første år gjennom å være gode rollemodeller, se enkeltindividet, men samtidig vise til demokratiske prinsipper som skal gjelde, og veilede de til å reflektere over egne handlinger og væremåter. Målet er god danning, en prosess som skjer gjennom lek og samvær. Gjennom hele barnehagedagen knytter vi sammen omsorg, lek , utforsking, læring og danning for at barna skal få en allsidig utvikling. Vi gir barna rom for å undre og reflekter over egne og andres handlinger. Derfor bryter vi ikke inn i lek eller konflikter uten å la barna prøve å finne løsninger selv først.

For å jobbe mot målet vårt tar vi utgangspunkt i verdiene våre.

VERDIENE SOM SKAL KJENNETEGNE SOLLIHØGDA BARNEHAGE ER:

RESPEKT	RAUSHET	HUMOR
• Respekt for ulikheter og at vi må behandle barn og voksne forskjellig fordi vi er ulike • Respekt for andres meninger • Den gylne regel – du skal gjøre mot andre det du vil at andre skal gjøre mot deg	• Å yte sitt beste for fellesskapet, være tilgjengelig og blid • Å være inkluderende • Gi av seg selv, dele kunnskap og hjelpe hverandre • Å kunne glede andre og være spontan	• Å kunne le av seg selv og le sammen med andre • Ha en positiv innstilling og skape trivsel, trygghet og helse rundt seg

Arbeidet med barn, foreldre og personal skal preges av respekt, raushet og humor.

VI JOBBER ETTER

Trine Aakermanns metode for forebygging av lese-og skrivevansker med fokus på språkstimulering. Kilde: Aakermann 2009

Learning by doing

Vi jobber med å etterstrebe barns medvirkning i barnehagen. Dvs. Vi har ikke detaljerte planer, vi legger føringer men vurderer enkelt barn og barnegruppa ut i fra interesser og behov der og da.

Anerkjennende kommunikasjon Dvs. hyggelige voksne som ser både barn og foreldre når de kommer til barnehagen vår, ved å si hei til hver enkelt og tar seg tid til å stoppe opp. De voksne skal ta barna på alvor og la dem få sine egne opplevelser. De voksne skal ha dette i fokus når de planlegger og tilrettelegger hverdagen for enkelt barna og barnegruppen. De voksne må være tydelige, slik at alle barna vet hvor de har dem, de skal svare på ting barna lurer på. Tid er en vesentlig faktor, de voksne skal ha tid til å være sammen med barna, tid til å snakke med dem, tid til å trøste, tid til å gi omsorg

BARNES MEDVIRKNING

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. (Barnehageloven §3 Barns rett til medvirkning)

FNs barnekonvensjon vektlegger at barn har rett til å si sin mening om alt som vedrører det, og barns mening skal tillegges vekt.

Barns medvirkning krever at personalet må være åpne til å ta tak i det spontane i barna. De må gi tid og rom til å lytte og samtale, og oppmuntre barn til å ytre sine tanker og meninger. Barna må få mulighet til å formidle egne opplevelser. De voksne må ta seg tid når barnet henvender seg til oss og være imøtekomende når de vil formidle noe. For de minste barna betyr det også at de voksne må prøve å tolke kroppsspråk og følelsesmessige uttrykk. Hvordan medvirkning praktiseres og hvor omfattende medvirkningen skal være er avhengig av barnets alder og funksjonsnivå. Barna skal vite at de kan gi uttrykk for det de vil eller ikke vil, men de kan ikke alltid bestemme. Det er flertallet som bestemmer i mange situasjoner. De voksne må være tydelige og ansvarsfulle og ta hensyn til enkelt barn og hele barnegruppen. For at barna skal få et eierforhold til sin hverdag og oppleve å ta del i sin egen hverdag, må de føle seg verdifulle – bli hørt og sett. Barna skal alltid møtes med respekt. Barna må føle seg trygge, slik at de lærer å mestre situasjoner hvor de ikke får det som de vil. Det må også settes av tid til samtaler som for eksempel i samlinger eller samtaler mellom barn og voksne. De voksne må være opptatt av hva barna er opptatt av. De må vektlegge barnas initiativ og interesser, og ta utgangspunkt i det barnet ønsker å gjøre/lære om. Barna skal få ta del i planlegging av aktiviteter og avgjørelser i hverdagen som for eksempel; turmål, sanger og bøker, hvem, hvor og hva de vil leke med, men også i planleggingen av tradisjoner. Det må alltid være rom for spontanitet og impulsivitet.

HVORDAN VI JOBBER MED BARNES MEDVIRKNING

MÅL	INNHold	ARBEIDSMÅTER
Barna skal medvirke i sin egen hverdag De skal få ta valg utifra alder og forutsetninger <i>§3 Barns rett til medvirkning: Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens virkelighet. Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. (Barnehageloven).</i>	Legge til rette for lek, og støtte oppunder lekende samspill for å ta vare på barns ytringsfrihet. De voksne må være lydhøre for barns kroppsspråk og ytringer og ha en respektfull holdning. Barnas mening skal illegges vekt i det daglige. Medvirkning i alle aktiviteter der de kan få si sin mening med språk eller kroppsspråk. Medvirking betyr bestemme i fellesskap. Ethvert barn har rett til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor og har virkning i fellesskapet. Vi vil med dette også lære barna demokratiske prinsipper.	I det daglige og i alle aktiviteter: Respekt for barns rettigheter. De voksne må innta ulike posisjoner: Å vise respekt for barns perspektiv og uttrykksformer, men samtidig utøve voksen autoritet, gi omsorg og beskytte barna når det er nødvendig(jmf rammepplanen) Vi voksne skal spørre barna om deres mening, og deres mening skal tas hensyn til. Eksempel: hvilken sang vi skal synge(Bestemme etter tur= rettferdighet og demokratisk prinsipp), være med å trille vogner på plass etter soving, (Medvirkning i aktiviteter), velge mellom rød eller grønn strømpebukse (Medvirke på det som angår dem selv). De kan ikke velge at de ikke skal skifte bleie, men de kan velge om de vil hente bleien sin selv, gå opp på krakken selv, el bli løftet opp. (De voksne må utføre autoritet når det trengs men samtidig med respekt for barns rettigheter).

VOKSENROLLEN I SOLLIHØGDA BARNEHAGE:

Vi ønsker oss et godt arbeidsmiljø, med rom for felles og individuell utvikling og læring. Vi ønsker oss dager preget av mye humor og glede, for både barn og voksne. Dette for å få trygge barn.

Dvs. hyggelige voksne som ser både barn og foreldre og medarbeidere når de kommer til barnehagen vår, ved å si hei til hver enkelt og tar seg tid til å stoppe opp. De voksne skal ta barna på alvor og la dem få sine egne opplevelser. De voksne skal ha dette i fokus når de planlegger og tilrettelegger hverdagen for enkelt barna og barnegruppen. De voksne må være tydelige, slik at alle barna vet hvor de har dem, de skal svare på ting barna lurer på. Tid og tålmodighet er en vesentlig faktor, de voksne skal ha tid til å være sammen med barna, tid til å snakke med dem, tid til å trøste, tid til å gi omsorg.

De voksne må tenke over egen adferd, og tenke over at de skal være gode forbilder, både gjennom hva de sier og hva de gjør. De skal være nysgjerrige, være med på barnas søken etter kunnskap.

De skal hjelpe og støtte barna i utviklingen, læring og trivsel. Når barna føler seg trygge og godt ivaretatt, er utgangspunktet for læring og mestring det beste.

MÅL	INNHold	ARBEIDSMÅTER
Vi vil jobbe for god kvalitet hele dagen	barna skal være i fokus. Voksne skal være tydelige og gode rollemodeller. Vi skal møte hverandre med respekt og anerkjennelse. Vi skal ha det "gode"blikket Vi skal være raus, romslig , positiv , omsorgsfulle og oppmerksomme. Vi vil gi barn og voksne gode mestringsopplevelser. Vi skal ha gode felles opplevelser Vi skal tilrettelegge for gode vennsksrelasjoner. Vi vil tilrettelegge for god	De voksne skal ta barneperspektivet Vi vil være fleksible, tålmodige, forutsigbare, beskyttende, stimulerende, empatiske, tilstedeværende og trygge. De voksne skal legge særlig merke til det positive og det hver enkelt mestrer. Vi skal tenke "ja" (er dette mulig å få til) før vi sier nei. Grupper på tvers av de alderinndelte gruppene Gi barna felles opplevelser

HVORDAN VI JOBBER MED FOREBYGGING AV LESE- OG SKRIVEVANSKER MED FOKUS PÅ SPRÅKSTIMULERING

MÅL	INNHold	ARBEIDSMÅTER
Forebygging av lese - og skrivevansker med fokus på språkstimulering	Systematisk språkstimulerende arbeid hver dag Begrepskunnskap Ordgrupper Bevisstgjøre ordklasser Daglig samtaler med barna Vite hva som er lese- og skriveretning Vite hvor på siden vi begynner å lese og skrive Lære å fortelle en historie med en begynnelse, handling og en avslutning Øve på konsentrasjonen Øve på sosiale ferdigheter Fysisk aktivitet som stimulerer hjernen..	Barna "heter ordene" Lage ordbilder Fiske opp ord og sette sammen Logoer Høytlesning Øve på å fortelle høyt Månedens dikt og sang henger på veggen, blir tatt ned og brukt i samlingsstund og ellers når det er naturlig og vi er inne på tema. Leser høyt Rim og regler og sanger på veggene i forholdt til månedens tema. Månedens konkret (En plastfigur fra Snakke-pakken f.eks et eple) ligger i nærheten av stellebordet. Vi snakker om tingen når vi skifter bleier. Matsang før måltid Vi benevner ting med navn. <i>Nå skal vi ta på skoene. ol</i> Samtaler i det daglige Huske korte remser utenat "hake" ord Telle ord i setninger Finne første lyd i ord

		Ta bort lyder Sette sammen lyder Bevegelsessanger Vitser og gåter Spill Ordgjetteleker Finne ord i blader Klippe ut bokstaver Rollespill Kroppsleker "snakke-feil"- leker Hinderløype Turer i ulendt terreng Gå i oppover og nedoverbakke Krype langs bakken Balansere Gå på ski Klatre
--	--	---

LEK OG SAMVÆR I SOLLIHØGDA BARNEHAGE

Rammeplan for barnehager sier at: " Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter i trygge og samtidig utfordrende omgivelser."

MÅL	INNHold	ARBEIDSMÅTER
Jmfr. Rammeplanen og barns rett til medvirkning: Syn på lek som barns eget "språk" og uttrykksmåte, som består av verdifulle prosesser i seg selv. Mål vil derfor være å ta vare på og bygge oppunder denne form for tankefrihet.	Vi ønsker å være aktive voksne som også er med i lek der vi blir invitert med eller gå inn i leken sammen med barn som trenger støtte og hjelp til samhandling. Vi skal sørge for at barna får gode opplevelser i lek og gode spenningsopplevelser. Sette av tid til lek. Inne, ute, på turer m.m	Respektere barns lek og ta den på alvor. La dem få leke uten for mye avbrudd Personalet må være særlig oppmerksom på de barna som trenger hjelp for å komme inn i leken skjerm god lek. La barna få tid til å avslutte på en best mulig måte. Vi skal være tilgjengelige for barna ved å støtte, inspirere og oppmuntre barna i deres lek

Hvordan vi jobber med bra mat i Sollihøgda barnehage

MÅL	INNHold	ARBEIDSMÅTER
Friske barna og ansatte. arbeidet med mat og måltider skal være en del av barnehagens planer bedre rammebetingelser for å legge til rette for gode måltider Barna skal få servert sunn og variert kost. De skal lære forskjell på sunn og usunn mat Vi skal ha fokus på fisk og grønnsaker i variert form for å venne barna til sunn og næringsrik mat.	Sunn mat i barnehagen. God tilgang til Kjøkken, utstyr og råvarer. Benytte ressursene vi har ved innkjøp av mat. Servering av Varmmat to ganger pr uke. Faste måltider. Hyggelig ramme rundt måltidet. Redusere sukkerinntaket, fett og salt til de minste barna	Barn og voksen er enige om hva de skal lage sammen til varmt mat. Barna får være med å lage maten som blir servert. Kutte grønnsaker, og tilberede varmmat. Dekke bord Ordensbarn De minste barna får ikke sukker til grøten Jobbe i forhold til Helsedirektoratets anbefalinger fra programmet <i>Bra mat i barnehagen</i>.

FAGOMRÅDENE

vi skal i løpet av året være innom alle fagområdene(jmf. Rammeplanen) :

KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

Vi vil skape en barnehage hvor barna og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale.

Vi har en hovedbok vi bruker ca to mnd av gangen. Andre bøker i en bokkasse som står på avdelingen. Bøker på "Stas" som leses sammen med en voksen, de står synlig på en hylle på avdelingen. Disse handler spesielt om tema vi jobber med, deler spesielt for årstiden eller handler om noe som barna er spesielt opptatt av om dagen. Vi har fokus på språkutvikling og leser med barna hver dag. Noen ganger fritt valg og andre ganger med bestemt tema i samlingsstund. Vi har uken/månedens dikt og rim/regle/sang som henger på plansjer på veggene. Vi tar noen ganger med oss dikt/sanger på tur. Vi har sangkort og "Bilde"-sanger. Vi har bokstaver på veggen over MÅNEDEN vi er i. Vi har rollespill med vekt på tema. Vi "leser" bøker som er avfotografert på storskjerm. Vi snakker om hva vi har gjort i dag og skriver i dagen-i- dag boka. Vi er forbilder for barna ved å være positive til bokstaver og skriving. Skriver på tavle med kritt. Vi spiller Språk-lotto. Vi lærer oss nye sanger men repeterer også mye av de samme da barna liker det gjenkjennbare. Vi synger "Hvilken dag er det i dag"-sangen hver dag til dagens kalender. Vi støtter barns initiativ når det gjelder å telle og sortere.

KROPP, BEVEGELSE OG HELSE

Godt kosthold og god vekslning mellom aktivitet og hvile er av betydning for å utvikle en sunn kropp. Vi har variert fysisk aktivitet (dans/motorisk trenning), både inne og ute. Vi hører ofte på musikk som innbyr til dans og til å røre på seg. Utetid hver dag. Oppfordring til å være i bevegelse og leker positivt. Positiv til å være ute i all slags vær. Vi lærer barna til å tenke igjennom hva som er lurt å ha på seg når en skal ut. Vi ser på vær og gradestokk. Vi bruker natur og nærmiljø aktivt. Turdag fast en gang i uken der vi går utenfor barnehagen. Vi går i ulendt terreng på tur. Oppfordrer til klatring og gir utfordringer med hinderløype, klatrevegg, klatre- og balanse stativ ute. Vi er opptatt av å få kunnskap om menneskekroppen og forståelse for betydningen av gode vaner og sunt kosthold. Vi har fokus på kosthold og sunn mat. Vi serverer ukentlig to varmmåltider av variert kost. Vi tilbyr melk og vann til drikke. Forsøker å redusere sukker og salt i maten. Vi serverer frukt/grønnsaksmåltid hver dag. Vi har perioder med ro, aktivitet og måltider.

Vi har fokus på hygiene og håndvask Vi sender hjem syke barn for å forhindre smitte. Finmotoriske aktiviteter vi gjør inne er blant annet perle-brett, nåle-brett med "penn" for å øve skrivegrep, modelleire, klipping med saks og tegning. Vi er med på ulike arrangement på tvers av barnehagene i Hole, som for eksempel natursti i Svendsrud Naturbarnehage og aktivitetsdag i Kleivhallen for 3-og 4-åringer.

KUNST, KULTUR OG KREATIVITET

Vi tilrettelegger for forming, musikk, dans, drama, språk og film.

Ukentlig minimum en formings-aktivitet. Vi har samling før vi går ut og før mat (med våre flinke samlingsledere "Frank og Franchesca".) Barna har daglige tilgang til bøker, bilder, instrumenter, variert materiale og verktøy for skapende virksomhet.

Ark og fargeblyanter er tilgjengelig for barna daglig. Øver på tegning og klipping. Vi har modelleire og lager noen ganger trolldeig. Vi jobber tverrfaglig med formingsprosjekt etter tema som gjerne er en bok, fortelling/fabel, dikt eller sang. Vi har utstilling i en blå kasse som består av konkrete (dyr el andre leker eller noe barna lager selv og forskjellig materiale som trolldeigfigurer el figurer av papir/naturmateriale). Vi maler på store ark både inne og ute der kunstverkene er samarbeidsprosjekt for hele gruppa. Vi henger opp barnas tegninger, malerier og egenprodusert kunst på veggene. Vi drar på kulturelle arrangement f.eks Rikskonsertprogram for barnehagene. Barna får lov å høre på musikk når de vil og det er fritt frem for å danse. Noen liker å lage "show" og synge på scene med mikrofon.

NATUR, MILJØ OG TEKNIKK

Barnehagen ligger fint til med skogen som nærmeste nabo, som vi lærer barna at vi må ta vare på, ved for eksempel å ta med søppel hjem og respektere dyre livet som er i skogen. Barn blir kjent med og får forståelse for planter og dyr, landskap, årstider og vær. Barna lærer om dyr, fisker, fugler, insekter og planter.

Vi har et variert uteområde med sandkasse, klatrestativ, husker, sklie, gynger og aktivitetsløype som innbyr til bruk av kroppen i ute-lek. Vi oppfordrer til å balansere, klatre, huske, krype, krabbe og røre på seg. De aller fleste turene våre innbefatter naturopplevelser der vi opplever vær og natur etter årstidene. Konstruksjonslek med byggeklosser av ulikt materiale, lek med magneter, Vi lærer om vær og temperatur, ser på været før vi kler på oss så barna lærer litt om påkledning og hva som er lurt å ha på etter hva slags vær. Vi kildesorterer og barna lærer hvor de skal tømme ulikt søppel. Vi lærer bort gode holdninger som f.eks ikke sløse papir el vann. Vi bruker pc,

digitaltkamera og smart-board sammen med barna og er forbilder i bruk av digitale verktøy. Barna får spille digitale, pedagogiske spill på pc tilpasset aldersgruppe.

ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI

Vi lar den kristne kulturarven komme til uttrykk blant annet gjennom høytidsmarkeringer, vi er blant annet på besøk i Sollihøgda kapell før jul og påske. Vi snakker om besøket i forkant og etterkant.

Vi synger julesanger og forteller juleeventyr.

Vi har julebord med barna.

Vi er åpne for at noen har et annet livssyn eller religion enn den kristne.

Vi snakker om hvordan være mot hverandre. Vi har lest en Fabel med etisk gode holdninger som vi har snakket om hvorfor man skal være snill. Vi oppfordrer til undring sammen med barna. Vi ser på skyer og undrer hva det forestiller. Vi forsøker å gå ned på barns nivå for å undre sammen med dem, ikke bare gi de et ferdig svar og en løsning på alt de lurte på men la det være åpent hvilket syn man har på virkeligheten.

NÆRMILJØ OG SAMFUNN

Vi går turer i nærmiljøet. Vi besøker kirken i nærmiljøet. Går tur der barna og deres slektninger bor. I kjelleren i barnehagen er det fritidsklubb for barna i nærmiljøet ca. annenhver fredag på kveldstid. Barnehagen blir også brukt av de som bor i nærmiljøet til møter og lignende. Julegranen på Sollihøgda blir også satt opp i uteområdet til barnehagen

Vi deltar på fellesarrangement for alle barnehagene i Hole, som bl.a.

Bjørnehuletur(som vi arrangerer), hageparty i Løken barnehage og ulike konserter.

Blir kjent med at Samene er Norges urbefolkning. (Vi feirer Samenes dag 06.02)

Vi jobber for at alle barn får erfare at de er verdifulle og viktige for fellesskapet.

Og sørger for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for seg selv og for andre.

ANTALL, ROM OG FORM

Vi leker med tall og former

Vi øver på plassering (Hvem er først og hvem er sist?) og begreper (over, under....)

Sørge for at barna har tilgang til bruk av ulike typer tellematerielle, klosser og leker som kan tilby eller gir barna erfaringer med klassifisering, ordning, sortering og sammenligning.

Vi henger opp bokstaver og ulike former rundt i barnehagen

Vi har dagen-i-dag kalender der vi lærer ukedager og setter på dagens dato. Barna må plassere gårsdagens tall i rett rubrikk. Vi teller og peker mengder og størrelser. Vi snakker om figurer.

Vi rydder leker tilbake på hver sin bestemte plass (grunnlag for matematikk: alt har sin bestemte plass)

Vi baker og lager mat (måler og veier).

Vi pusler puslespill, bygger tårn i høyden, bygger med klosser av ulike størrelser og leker mye med Duplo-leker.

PROGRESJONSPLAN FOR SOLLIHØGDA BARNEHAGE

Formålet med en progresjonsplan er å sikre at barna får nye utfordringer og opplevelser for hvert år de er i barnehagen. Det skal være en progresjon slik at vi sikrer at det er en tydelig forskjell på hva de yngste og hva de eldste lærer. Planen vil gi et innblikk i hva barnet holder på med dette året, og den vil si noe om hva det har i vente etter hvert som det blir eldre. Alle barn er aktive deltakere, medspillere og utforskere i egne liv. De påvirkes av omgivelsene sine, og påvirker selv. Utvikling og progresjon i småbarnsalder er en sammenheng mellom å tilegne seg kunnskap og lære seg ferdigheter. Det er viktig å påpeke at progresjon er en prosess – resultater måles ikke. Det er store individuelle forskjeller på når barn når milepæler og når de er klare for ny læring. For oss er det viktig å motivere, lære og inspirere barna til å få nye erfaringer og ny kunnskap. Vi har tatt utgangspunkt i de 7 fagområdene og prøvd å lage en skjematisk oversikt over hva barna skal få kjennskap til og erfare gjennom årene de går i barnehagen.

Fagområdet: Antall, rom og form

ANTALL, ROM OG FORM *Fra rammeplanen*

”Barn er tidlig opptatt av tall og telling, de utforsker rom og form, de argumenterer og jakter på sammenhenger. Gjennom lek, eksperimentering og hverdagsaktiviteter utvikler barna sin matematiske kompetanse. Barnehagen har et ansvar for å oppmuntre barns egen utforskning og legge til rette for god stimulering.”

Mål:

- Barn skal oppleve spenning og glede over å utforske og leke med tall og form.
- Barna skal bli fortrolige med anvendbare matematiske begreper.
- Barna skal få mulighet til å utforske og leke med form og mønstre.
- Barna skal erfare ulike størrelser, former og mål gjennom å sortere og sammenligne.
- Barn skal få mulighet til å erfare plassering og orientering, og på den måten utvikle sine evner til lokalisering

Metode:

- Bruke ulike typer spill, konstruksjonsleker, og formingsmaterieell som stimulerer til sortering, sammenligning, og ordning.
- Bruke ulike typer måleverktøy til baking, snekring og lek
- Gi impulser og erfaringer med design ved å utforske/oppdage og skape ulike former og mønstre.
- Bruke rytme i regler og musikk, og eventyr med formler.
- Bruke naturen og omgivelsene ute og inne i jakt på mengder størrelser, former og plassering i rom.
- Gi barna erfaringen gjennom hverdagsaktiviteter, turer og i leken.

Voksenrollen:

- Vi må ha kunnskap om matematiske begreper og bruke dem systematisk.
- Vi må stimulere til nysgjerrighet gjennom selv å være nysgjerrige.
- Vi må undre oss sammen med barna.
- Vi må gjøre matematisk materiell tilgjengelig for barna.
- Vi må bruke hverdagssituasjonene. Det er mye sortering i påkledning og garderobe. mye å oppdage og orientere seg etter når vi er på tur, osv..

ALDER	BARN	METODE/VERKTØY
1-2 ÅR	Erfare ulike former. Begynnende konstruksjonslek. Få kjennskap til enkle sanger og regler med bevegelse og takt. Gi barn forståelse av nå og etterpå. Begynnende forståelse for sortering Begynnende forståelse for størrelser og mengder. Erfaring om rom og plassering. Kjenne plassen sin i garderoben Telle til 2 Erfare romlighet ved god bruk av kropp.	Puttekasser, puslespill. Klosser, baller, Duplo. Putte oppi og ta ut. "Borte, Titt Tei".. Sette ord på gjenstanders, fasong og størrelse. "Tommelfinger, tommelfinger... Begynne å telle i samling og i naturlige situasjoner. Følge faste rutiner Vi setter ord på det som skjer og det som skal skje. Barna er med på rydding i kasser og hva som skal ligge hvor. Samlingsstund med enkle barnesanger og regler. Visualisere enkle eventyr. Plassering Hvor er skoen/kan du sette..? Orientering. "den er nær /langt borte". Gjøre oppdagelser innfor gjerdet.
2-3 ÅR	Lære tallremse 1-2-3. Få kjennskap til formene firkant, trekant og sirkel. Kjenne til grunnleggende begreper; stor/liten, kort/lang, over/under, minst/størst Få erfaring med mengde 1-3 (forskjell på en og mange). Sortere (f. eks farge og størrelse)	Telle med barna i her- og- nå-situasjoner. Telle sanger Lese/dramatisere eventyrene "De tre bukkene Bruse" og "Gullhår og de tre bjørnene" Gå på formjakt på avdelingen.

	Begynnende kjennskap til turtaking. Konstruksjonslek Bli bedre kjent i hele barnehagen. Jeg og omgivelsene Erfare romlighet ved god bruk av kropp	Henge opp former på avdelingen. Bruke begrepene bevisst gjennom dagen, som å be barna sette skoene under benken. Bruke f.eks måltidet, telle agurkskiver, druer, osteskiver ol. Bruke ulike materiell til å sortere – gule klosser, små klosser.. Vente på tur i samlingsstund og måltid nabbiperler Enke puslespill Fordele – en til meg, en til deg osv. Bake kake og bygge i sandkassen. Gå på oppdagelsestur inne og ute i barnehagen. Barna får være med på borddekking og matlaging.
3-4 ÅR	Tallremse 1-10. Begynnende kjennskap til måleredskap (volum, lengde, vekt). Konstruksjonslek Forstå turtaking i spill, beherske spilleregler. Utvide sorteringsbegrepet Utvide forståelse for mengde, antall og sortering, ulikheter og likheter Begynner med peketelling Snakke om i går, i dag og i morgen Sortering/ klassifisering Telling og parkobling. Eventyr som bruker matematiske begreper. Bevist bruk av begreper for plassering og rekkefølge. Bruk av regler/sanger med matematisk innhold. Kjennskap til de vanligste geometriske formene	Telle fingrene. Lese/dramatisere Sanger og eventyr med sortering og tall "Geitekillingen som kunne telle til ti.", "En elefant kom marsjerende". "En og to og tre indianere", Være med på matlaging. Være med å skjære frukt Dekke bord Hva kan vi spise med? Hva kan vi kjøre med? Måle høyder og lengder Sammenligne høyder, størrelser og form Klosser, "byggebrikker", sand, Lego Spille spill, for eksempel "Stigespillet".

		Telle barna og finn ut hvem som er borte. Faste turdager Jakte på forskjeller og likheter i og utenfor barnehagen Perler
4-5 ÅR	Bli kjent med tallremse opp til 20. Utvide kjennskap til begreper innen mengde, antall og størrelse. Forstå mengde opp til 5. Jobbe med matematiske begrep.(fram, tilbake, til, fra, først, sist, over, under osv) Videre erfaring med takt og rytme. Mengde og øyemål. Enkle regelleker Telle til 10 Deling Mønster Symmetri Geometriske former. Måling. Eventyr som bruker matematiske begreper. Bruk av regler/sanger med matematisk innhold.	Brettspill, lotto, "Ellinga vellinga.." Telle barna og de voksne i samlingsstund. Dekke bord. Lese "Telleboka" av Torbjørn Egner. Bruke disse begrepene bevisst på tur. Hvem går først? Hvem går sist? Osv Leke med rytmeinstrumenter i samling og klappe rytme. Barna lager mat sammen med voksne. Hell melk/vann i glass. Dele ut f.eks rosiner Enkle spill med terning Telle til 10 Puslespill med flere brikker. Dekke bord "alene".
5-6 ÅR	Få kjennskap til årstall, dato, måned Tid, få et begrep om klokka og tidsperspektiv Koble antall til mengde. kjennskap til kilo, liter, meter. (vekt og volum) Symmetri, dimensjon og perspektiv. Kopiere/lage egne mønstre Få erfaring med tallsymboler og skrevne tall. Kjennskap til enkle regnestykker. Orienter seg i omgivelsene Kunne følge regler i spill og sangleker Ha forståelse for rekkefølge Klare å løse enkle regnestykker	Kalender med ukedager og årstider. Klokke på veggen Vise på egen klokke, spill Delta i matlaging ved å være med å telle, måle med vekt og litermål når vi baker. Bygge med små og store klosser, fysikkforsøk, bruk av pc og smartboard. Voksne er bevisste på å lage enkel regnestykker sammen med barna. Eks: steiner epler, pinner duplo m.m. Ta barna med på aktiviteter og la dem få oppgaver.

		Spille mer avanserte spill med barna Lengre turer.
--	--	---

Fagområdet: Nærmiljø og samfunn

NÆRMILJØ OG SAMFUNN Fra rammeplanen

Barnehagen skal bidra til at barn møter verden utenfor familien med tillit og nysgjerrighet. Den skal legge vekt på å styrke kunnskap om og tilknytning til lokalsamfunnet, natur, kunst og kultur, arbeidsliv, tradisjoner og levesett. Barns skal medvirke i å utforske og oppdage nærmiljøet sitt

Mål:

Alle barn skal:

- Oppleve at de i likhet med andre er en aktiv part og må bidra til fellesskapet i barnehagen samtidig som de blir respektert og møtt på egne behov
- Oppleve at gutter og jenter er likestilt.
- Få erfaringer når det gjelder demokratiske avgjørelser, og betydningen av likhet og rettferdighet
- Bli kjent med samfunnet gjennom opplevelser og erfaringer i nærmiljøet.
- Få kjennskap til historisk utvikling i nærmiljø og samfunn.
- Få kjennskap til ulike tradisjoner og levesett.
- Bli kjent med den Samiske kulturen(Norges urbefolkning)

Metode:

- Følge demokratiske prinsipper i det daglige arbeidet i barnehagen.
- Bruke nærmiljøet aktivt i vårt arbeid med alle fagområdene.
- Formidle historien gjennom å gjøre den levende og forståelig for barna.
- Turer i lokalmiljøet.

Voksenrollen:

- Vi må innhente kunnskap om lokalsamfunnets historie og utvikling.
- Demokrati krever at vi er lyttende og tar alle på alvor.
- Gi barna reell opplevelse av å kunne påvirke egen situasjon og avgjørelser i fellesskapet.
- Være bevisst våre holdninger – gir vi gutter og jenter like muligheter?

ALDER	BARN	METODE/VERKTØY
1-2 ÅR	Bli trygg på seg selv, voksne og barn i barnehagen Bli kjent i og rundt barnehagen Ta hensyn/å være en del av ett fellesskap Samarbeid Tradisjon/17. mai Alderstilpasset medbestemmelse.	Være trygge og nære voksne, og gi omsorg på barnets premisser Voksne hører hva barna sier verbalt og gjennom kroppsspråk. Bruke cd, synge Kortere turer innenfor og utenfor gjerdet Vente på tur, være sammen om leker og lignende. Se på fargene i flagget. Høre nasjonalsangen og andre 17. mai sanger. Prøvetog
2-3 ÅR	Klare å gå selv, korte turer i nærmiljøet Utvide kjennskap til nærmiljøet. Ta hensyn til andre Samarbeid 17. mai Alderstilpasset medbestemmelse Litt om samene.	Gå tur uten vogn. Oppmuntre til mestring. Sette ord på hva vi ser i nærmiljøet, sanse. Bruke cd, synge voksne hører hva barna sier verbalt og gjennom kroppsspråket. Barna er med på å bestemme hvor turen skal gå. Samtale om hva som er rundt i nærmiljøet vårt Voksne må være gode til å sette ord på barnas positive handlinger ovenfor andre. Oppmuntre barna til å hjelpe hverandre. Lære fargene i flagget. høre/synge nasjonalsangen og andre 17. mai sanger. Lage 17. mai pynt. Prøvetog
3-4 ÅR	Bli kjent med plasser som skileiken og kapellet Bli mer kjent med bygda og hva som finnes her. Erfare at vi er likeverdige og bidrar til fellesskapet Oppleve at jenter og gutter er likeverdige Lære mer om demokratiske prinsipper, medbestemmelse Ulike skikker og tradisjoner	Smågrupper på tur. Fortelle om stedene. Gi barna følelse av at de er savnet og viktige i gruppa ved fravær Tilby aktiviteter som ivaretar likestilling Lese bøker/forteller historier

	Lære om likheter og ulikheter lokalt og globalt. 17. mai Like muligheter for begge kjønn, inspirere til lek på tvers av tradisjonelt kjønnsrollemønster. Litt mer medbestemmelse i forhold til barnehagens innhold. Gjennom bl.a. Fortellinger, utvikle forståelse for ulike tradisjoner og levesett. Ordensbarn ordning.	og synge sanger som sier noe om skikker før og nå. Samtaler, bøker. Sanger, Fargelegge flagg, lære sanger, snakke om hvorfor vi feirer 17. mai. Prøvetog
4-5 ÅR	Få begynnende kunnskap om menneskerettighetene. Spesielt Barnekonvensjonen Kjennskap til Norge, Hole Kjennskap til at det finnes andre land. Demokratiske prinsipper, medbestemmelse Besøke steder i nærmiljøet Ulike skikker og tradisjoner Lære om likheter og ulikheter lokalt og globalt. 17. mai Bruke naturen i nærmiljøet aktivt. Hvordan bestemmer vi ting i et samfunn. Lager egne regler for hvordan 5-åringer vil ha det. Medbestemmelse i daglige situasjoner, og barna er med på å bestemme et tema de vil arbeide med. Varierte utfordringer for begge kjønn. Bli kjent med samene som Norges urbefolkning, samisk kultur og hverdagsliv. Ordensbarn ordning.	Henge opp Barnekonvensjonen. Samtale Bruke atlas og internett som oppslagsmiddel Snakke mer om konsekvenser av handlinger og valg. Lese bøker/forteller historier og synge sanger som sier noe om skikker før og nå. Samtaler, bøker, sanger, Fargelegge flagg, lære sanger, snakke om hvorfor vi feirer 17. mai. Prøvetog
5-6 ÅR	Få kjennskap til samene som Norges urbefolkning. Erfare at barna har medvirkning og oppleve demokrati. Utvide besøkssteder i nærmiljøet Turer til skole, bibliotek, butikk, andre barnehager Ulike skikker og tradisjoner Lære om likheter og ulikheter lokalt og globalt. 17. mai	Markere Samefolkets dag 6. februar. Bruke internett som oppslagsverk. Være med på møter angående felles arrangement i barnehagen. Medbestemmelse og medvirkning Tegne og fargelegge flagg. Synge sanger. Hvorfor feirer vi 17. mai?

Fagområdet: Etikk, religion og filosofi

ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI Fra rammeplanen

"Religion og livssyn legger grunnlaget for etiske normer.

Barnehagen skal reflektere og respektere det mangfold som er representert i barnegruppen, samtidig som det skal ta med seg verdier og tradisjoner i kristen og humanistisk arv og tradisjoner. Den etiske veiledningen barnehangen gir barn, må ta hensyn til barnets forutsetninger og det enkelte hjems kulturelle og religiøse eller verdimessige tilknytning."

Mål:

Alle barns skal:

- Oppleve respekt for sin kultur og religion.
- Få mulighet til å tilegne seg samfunnets grunnleggende verdier, tradisjoner og høytider.
- Få mulighet til å tilegne seg empati og utvikle konstruktive og nære relasjoner til andre mennesker.
- Oppleve anerkjennende voksne som gir barna rett til å medvirke i sin egen utvikling
- Oppleve voksne som inspirerer og inviterer til undring over grunnleggende spørsmål

Metode:

- Barn skal få kjennskap til kristne tradisjoner og mulighet til å høre om andre religioner og tradisjoner på avdelingen.
- Se de "gyldne øyeblikk" i hverdagen sammen med kolleger og sammen med barna.
- Vise engasjement og være undrende i lek, samspill og gode samtaler med barna.
- Hjelp barna til å løse konflikter selv og finne gode løsninger.
- Formidle kristne høytider som jul og påske.
- Fortelle om andre religioner og høytider spesielt de som er representert i barnegruppen.
- Observere og lytte til barna – legge merke til hva de liker å gjøre og gjøre mer av det(barns medvirkning)

Voksenrollen:

Grunnsyn. Alle barn er likeverdige

- Voksne som gode rollemodeller – det er vår jobb å skape kultur for undring og gode samtaler. Vi skal møte hvert barn der de er i sin undring og sosiale/ kulturelle utvikling og inspirere til videre utvikling
- Vi skal respektere barnas familie og det mangfold de har med seg av tro og kulturbakgrunn og tradisjoner.
- Vi skal ta barn på alvor. Være lyttende, forståelsesfulle og engasjerte i det enkelte barn.

- Vi skal være bevisst hvordan vi videreformidler samfunnets normer og verdier til barna.
- Barna skal oppleve trygghet og tillit og støttes /motiveres til å delta aktivt i barnehagens felleskap.
- Vi må vær bevisst den betydningen vi har som rollemodeller også gjennom å vise respekt for kollegaer.

ALDER	BARN	METODE/VERKTØY
1-2 ÅR	Oppleve stemningen ved ulike høytider. Markere jule/påsketradisjoner. La barn bli kjent med vanlige tradisjonene de vil oppleve i forbindelse med jule og påkehøytiden. Utforske og undre seg over det som er i nærmiljøet Helt fra fødselen er barn aktive sosiale aktører. De minste barna bruker mye tid på å skaffe seg kunnskap om andre mennesker og prøve ut det de erfarer. Alle barn skal møtes med respekt for den de er. La barn få oppleve likheter og ulikheter som verdifullt. Legge til rette for godt samspill. Empati, det å være god mot andre. Begrepene lei seg, glad og sint. Lære seg å dele Bordskikk	Markere de ulike kristne høytidene, ved å pynte, synge sanger og fortelle. Juleforberedelser. Gi barna som har andre religiøse og kulturelle tradisjoner rom. Besøk i kappelet i forbindelse med påske eller julehøytiden Leke gi og ta lek, trille ball Stoppe opp sammen med barnet, bekrefte, sette ord på og undre seg sammen med barnet. Voksne har tydelige regler for hva som er rett og galt. Voksne er de viktigste rollemodeller for sosial læringen. Hvordan vi møter det enkelte barn og legger til rette for barnas mulighet til å utvide sin sosiale kompetanse er uhyre viktig. Fange gylne øyeblikk i barnas hverdag. Undre oss sammen med dem. De voksne må ha kunnskap om de minste barnas jevnalderrelasjoner og kultur "Toddlerne". Gi rom for denne leken og samspillet som skjer gjennom blikk, mimikk og kropp og etter hvert begynnende verbalspråk.

2-3 ÅR	Bli kjent med juleevangeliet, julesanger Markering av høytider jul og påske. Få kjennskap til hva som er rett og galt Fortsette å utforske og undre seg over det som er i nærmiljøet Stadig sterkere forståelse av seg selv og "jeg i forhold til de andre". Etter hvert som det verbale språket utvikles vil barn også begynne å formidle sine tanker og opplevelser med ord. Empati, det å være god mot andre. kjenne igjen følelser. Skape rom for undring.	Fortelle juleevangeliet ved hjelp av flanellograf og synge "Et barn er født i Betlehem". Fortelle dem at det ikke er lov å slå, ta i fra. Lære dem å ta i bruk ordforrådet sitt istedenfor å være fysisk. Voksne har tydelige regler for hva som er rett og galt. Være gode rollemodeller for barna. Undre seg og filosofere over det en ser når en er på tur i barnehagens nærmiljø. Lære å dele leker med andre Vise omtanke og omsorg Øve på å inkludere andre i leken Lære å gi og ta – vent på tur
3-4 ÅR	Kjennskap til jule/påskehøytiden og tradisjoner Vente på tur Rett og galt Ha respekt for andre og andres eiendeler, forskjell på mitt og ditt. Respektere andres grenser. Fokus på inkludering. Erfare at grunnleggende spørsmål er vesentlige. Rom for undring.	påske/julebudskapet formidles i kapellet Stå i kø, øve på å være tålmodig og vente på tur når en trenger hjelp, vente på tur dersom en leke el annet er opptatt. Lære dem å spørre om å låne, ikke bare ta. Lære dem å respektere at ikke alle våger eller vil gjøre det samme. Tilrettelegge for gode samtaler Samtaler rundt det å være en god venn. Tydelige regler for rett og galt, og samtaler rundt hvorfor vi har disse reglene. Voksne er gode rollemodeller og fremhever det gode ved det enkelte barn. Hjelpe barn til en forståelse av at alle er verdifulle ved å sette ord på egen og andres følelser, gi ros i felleskap og

		si fra på en god måte når det er noe vi ikke liker. Alle skal bli tatt på alvor. Ta opp etiske emner og snakke om hvordan vi skal være mot hverandre. Stimulere barnas undring ved å stille åpen spørsmål. Samtale med barna gjennom dukker og situasjonsbilder.
4-5 ÅR	Få kunnskap om hvorfor vi feirer jul og påske Vise omsorg for hverandre, hvordan oppfører vi oss mot hverandre vennskap. La barna erfare at grunnleggende spørsmål er vesentlige Rom for undring	Formidle hvorfor vi feirer jul og påske, og at ikke alle feirer jul og påske. Veilede til å handle riktig, og gi ros og behandle hverandre med respekt. Den gode samtale er viktig. Vi skaper rom for undring gjennom å TA OSS TID til å snakke med barna. Være tilgjengelige for barna Samtaler rundt hvorfor vi har regler for rett og galt. Barna får øvelse i å si gode ting om hverandre. Voksne er gode rollemodeller og fremhever det gode ved det enkelte barn. Barn og voksne reflekterer over egne handlinger, og handlings-alternativer. Vi arbeider med å gi barna språklige verktøy til å løse konflikter. Ha dialog med hjemmet om viktige etiske, religiøse og kulturelle spørsmål. Gjennom bl.a. fortellinger, utvikle forståelse for ulike tradisjoner og levesett. Skape interesse for at vi kan ha forskjellige måter å tenke på. Lese bøker og bruke materiell som tar opp dette tema på en god måte. Vise empati i relasjoner med

		andre – lære å ta hensyn til andre Lære å "forhandle" når det oppstår uenighet Lære å tolke og forstå andres intensjoner Forstå spilleregler
5-6 ÅR	Jule og påske tradisjoner Lære at alle har en verdi i fellesskapet og vise respekt for hverandre og at vi er forskjellige. Utvikle toleranse og interesse for hverandre og hverandres bakgrunn, uansett kulturell og religiøs eller livssynsmessig tilhørighet. Filosofere over ulikheter i verden	Markering av høytider, lese fortellinger, flanellograf, besøk i kapellet Ha fokus på at vi er ulike, men viktige for fellesskapet. Stoppe mobbing. Personalet skaper interesse for og bidrar til forståelse og toleranse for forskjellige kulturer og forskjellige måter å leve på. Snakke om at vi kommer fra ulike deler av verden og kan hjelpe hverandre.

Fagområdet: Kropp, bevegelse og helse

KROPP, HELSE OG BEVEGELSE Fra rammeplanen

"Barn er kroppslig aktive, og de uttrykker seg mye gjennom kroppen. Gjennom kroppslige aktiviteter lærer barna verden og seg selv å kjenne. Gjennom sanseinntrykk og bevegelse skaffer barn seg erfaringer og ferdigheter og kunnskaper på mange områder. Barns kontakt med andre barn startet ofte med kroppslige signaler og uttrykk. Det har betydning for utvikling av sosial kompetanse...

Godt kosthold og god veksling mellom aktivitet og hvile er av betydning for utvikling av en sunn kropp".

Mål:

- Et inne- og utemiljø som inviterer og inspirer til fysisk aktivitet.
- Engasjerte voksne som har kunnskap om barns utvikling og betydningen av fysisk bevegelse.
- Gi alle barn mulighet for fin - og grovmotoriske aktiviteter og utvikling ut fra behov, interesse og mestringsnivå.
- Variert og sunt kosthold
- Gode rutiner for hygiene.

Metode:

- Aktive voksne som inspirer og legger til rette. .
- Spontane turer utenfor barnehagen i variert miljø
- Turer med mindre grupper
- Utetid hver dag.
- Kropp og bevegelsesleker, sangleker og dans,
- Aktiviteter ut fra årstider (ake, sykle, vannlek)
- Rom for grovmotorisk lek inne (Hinderløype hoppe, danse, store bevegelser)
- Finmotoriske aktiviteter (pusle, bygge, tegne på papir, pc, male, perle osv.)
- Av- og påkledning, trening og forståelse for hvilke klær det er lurt å ta på i ulikt vær.
- Smøremåltid – varmmat inntil 1 dag i uken. Legge vekt på å servere sunn og variert hverdagsmat .
- Snakke om mat, og hva vi spiser – betydning for kroppen
- Gode rutiner for håndvask før og etter måltidene, toalettbesøk og bleieskift
- Årlig gjennomgang av førstehjelpsrutiner for personalet

ALDER	BARN	METODE/VERKTØY
1-2 ÅR	Beherske grunnleggende motoriske ferdigheter, som å krype, gå, springe, hoppe, klatre. Få erfaring med kroppen, først og fremst ansikt, armer og bein. Pinsettgrep Øve på håndvask Bli kjent med nye smaker Bli skritt for skritt bevisst egen kropp og bruken av den Møbler, lekeapparater og natur skal utforskes. Vekst og utvikling gjennom kroppslig mestring. Bli kjent med gode vaner for hygiene. Godt kosthold skal etableres. Bli kjent med andre barn gjennom kroppslig kontakt og kommunikasjon. Lære seg å spise og drikke selv Hjelpe til med av- og påkledning Variert fysisk aktivitet ute og inne. Dans. Tumlelek Hinderløype. Lek med ball. Turer i nærområdet. Aking. Sang med grovmotoriske bevegelser. God veksling mellom fysisk aktivitet og hvile. Sunn innbydende mat.	Bruke dans og bevegelsessanger. "Epler og pærer", "Lille Petter edderkopp". Bruke hele ute lekeplassen i frilek. La barnet få klatre selv opp på stelletbordet, gå selv til vogn. Gå korte turer uten vogn. Titt, tei-lek, benevne kroppsdelar i stellesituasjon, finger og tå- regler. Bruke brettaktiviteter og spill som stimulerer Tegne. Vaske hender før måltidet Ha et variert kosthold. Smake på forskjellig mat På tur innenfor og utenfor gjerdet Lek med ball Enkel hinderløype Øve på på- og avkledning Snakke om kropp og kroppsdelar (eks stellesituasjonen) Hjelpe med håndvask Gode rutiner for soving, hvile og aktivitet
2-3 ÅR	Videreføre motoriske ferdigheter. Balansere, rulle. Øve på å sitte i ro. Lære navn på kroppsdelar. Få finmotoriske utfordringer Lære rutiner for håndvask, toalett trening Lære om kosthold Kroppslige muligheter og begrensninger Bevisstgjøring og kjennskap til kroppsdelar. Videreutvikle finmotorikken Fra bleie til toalett Begynnende av- og påkledning Øve på å smøre mat selv Variert fysisk aktivitet ute og inne.	Gå tur i ulendt terreng, lage aktivitetsløyper i kjelleren Bruke hinderløypen ute Oppmuntre til å sitte i ro i samlingsstund og under måltid. Synge sanger hvor kroppsdelar benevnes. For eksempel "Hode, skulder, kne og tå", "Du har to øyne." Benevne kroppsdelar i hverdagssituasjoner. Perle med store perler, legge puslespill, få prøve seg med

	Danselek. Hinderløyper. Ball-lek Aking. Turer i nærområdet. Utvikle glede ved å bruke naturen til utforsking og kroppslige utfordringer. Tilrettelegging for hvile etter behov. Vi spiser sunn innbydende mat. begynnende finmotoriske øvelser som klipping og tegning	saks. Snakke om hvorfor vi vasker hendene. Sitte på do etter mat. Bli kjent med hva som er sunt/usunt Litt lengre turer og turer i ulendt terreng Hinderløype ute og inne Sykle, ake, klatre Pusle med og uten knotter Sangleker Kroppen – mer detaljert Tegning Av og påkledning Være med på matlaging
3-4 ÅR	Videreføre motoriske ferdigheter. Sykle. Starte med å hinke, hoppe med samlede ben, kaste og ta imot ball. Øve på blyantgrep, klipping Få kjennskap til hygiene tiltak Si ifra ved behov for å gå på toalett. Kosthold Kjenne til smakssanser, surt og søtt Videreutvikle kroppskontrollen Pinsettgrep blir mer innarbeidet Glede over å være ute i all slags vær Forståelse for egen kropp og at alle er ulike Grynende forståelse for hvordan kostholdet virker inn på kroppen. Fra bleie til toalett Øve å kle på seg selv Øve på å smøre mat selv Tilrettelegging for variert fysisk aktivitet og lek ute og inne. Få gode erfaringer med friluftsliv og uteliv til ulike årstider. Mye utelek. Turer i nærområdet. Klatring. Hinderløyper. Sunn innbydende mat, barna er med på forberedelsene til noen måltider. Samtaler rundt helse og sunt kosthold. Finmotoriske øvelser: klipping og tegning.	Hinderløype i naturen, hermegåsa, sykkeløp. Gå lengre turer i ulendt terreng. Ball-lek i bingen, øve på å hoppe, hinke og klatre. Rettleder og legge til rette for formingsaktiviteter. Fortelle hvordan vi skal nyse, hoste i armkroken, vaske hender etter toalettbesøk. Lære om sunt/usunt, Kims lek med smaksprøver, varierte fruktmåltider, samtaler under måltidet. Lengre turer i ulendt terreng og med ulike opplevelser Balansere på kanter Av og påkledning Bruke mus på datamaskin Være med på matlaging (kutte grønnsaker m.m.) Håndvask på egenhånd Natursti felles med barnehagene i Hole

4-5 ÅR	Videreføre motoriske ferdigheter. Ta i fart på husken selv. Øve på utholdenhet i aktiviteter. Utvide lekerepertoaret. Bedre kontroll på finmotorikken Få kunnskaper om bakterier Kunnskap om sunt/usunt Utvide forståelsen for sammenhengen mellom kosthold og helse Begynnende forståelse for hvordan kroppen fungerer Utfordre til lek og aktiviteter som bryter med tradisjonelt kjønnsrolleperspektiv. Velge klær og kle seg selv Smøre mat selv Mye utelek. Fysisk regel lek Sykkeldag. Fotballkamp. Klatring. Lengre turer i nærområdet. Vi serverer sunn innbydende mat, og er med på forberedelsene til noen måltider. Finmotoriske øvelser/klipping og tegne og skriveøvelser. Vi jobber mot at barna får et godt blyantgrep.	Forklare hvordan en lager fart på husken. Inspirere til utholdenhet på lengre turer. Sangleker. Øve på å klippe etter strek, øve på å fargelegge innenfor streker. Forklare viktigheten av håndvask og konsekvenser av manglende håndvask Lage plakater om tema, Lese Karius og Baktus Gymsalen eller gruppeaktivitet ute hver uke. Være med på matlaging blyantgrep, perling og veving Bruke mus på datamaskin Matlaging (kutte opp grønnsaker med mer) Natursti felles med barnehagene i Hole
5-6 ÅR	Videreføre motoriske ferdigheter, øve på å hoppe tau, fotball, ta i mot ball, balansere på en fot. Beherske saks Begynnende forståelse av førstehjelp Kosthold Stole på egen kropp Utfordre egne grenser Mer forståelse for hvordan kroppen fungerer innvendig og utvendig. Selvstendighet mht til påkledning og måltid Kosthold og matens betydning for kroppens fungering	Aktive voksne i uteleken, tilrettelegge for fysisk aktivitet i utetiden. Klippe etter strek Lære medisinsk nødnummer, enkel sårpleie Gode matvaner og sunt kosthold. Gå lange turer – med nye opplevelser Kunnskap om hvordan vi ser ut inni kroppen Sammenhengen mellom påkledning og helse Bruke mus på datamaskin Øve på å klare toalettbesøk selv. Klare å kle på seg selv avpasset værforhold Være med på matlaging

		(planlegging) Bjørnehuletur og natursti felles med barnehagene i Hole
--	--	--

Fagområdet: Kunst, kultur og kreativitet

KUNST, KULTUR OG KREATIVITET Fra rammeplanen

"Å være sammen om kulturelle opplevelser og å gjøre eller skape noe felles, bidrar til samhørighet. Barn skaper sin egen kultur ut fra egne opplevelser. Gjennom rike erfaringer med kunst, kultur og estetikk vil barn få et mangfold av muligheter for sansing, opplevelse, eksperimentering, skapende virksomhet, tenking og kommunikasjon. Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design."

Mål:

- Barnehagens rom skal innredes og utstyres slik at de innbyr og stimulerer til kreativitet i lek og aktiviteter.
- Barnehagen skal ha gjennomtenkt og variert tilbud av formingsmateriell
- Barna skal oppleve at de er en del av den lokale kulturen, så de skal få kjennskap til noen av eventyrene til Jørgen Moe
- Barna skal få kjennskap til de 4 middelalderkongene som vokste opp i Hole

Metode:

- Arbeide i mindre grupper
- Ha variert tilbud av utkleddingstøy og gjenstander til rollelek/ og fantasilek
- Gi inspirasjon gjennom å lese bøker.
- Gå turer i nærmiljøet.
- Karnevalsforberedelser
- Oppmuntre til dramatisering og teater.
- Oppdagelsesturer i nærmiljøet.
- Bruke digitale verktøy som foto.

Voksenrollen:

- Vi skal være inspirerende og kreative sammen med barna ute og inne.
- Ha respekt og forståelse for at barns kulturuttrykk kan være forskjellige fra voksnes.
- Bli med på dramatisering og rollespill - lekne voksne er de beste inspiratorer.
- Legge til rette for at materiell er tilgjengelig på avdelingen og stimulere til at barna får utviklet sine kreative ferdigheter
- gi barna mestingsopplevelser og stolthet over eget arbeid og prestasjoner

ALDER	BARN	METODE/VERKTØY
1-2 ÅR	Bruke sansene til å utforske forskjellige materialer Tegne, male . Kjenne enkle bevegelsessanger og enkle rytmeinstrumenter Bevege seg fritt til musikk Utvikle sanseinntrykket Rom for kropp og bevegelse Introdusere barna for formingsmateriell. Musikk og visuelt språk Enkle fortellinger (stimulerer fantasien) Kreativitet i leken Bruker foto til å visualisere hverdagen for barna. Karneval Danselek Sang. Plastelina	Små barns kultur uttrykkes gjennom kroppen. Avdelingen må utformes med tanke på dette. Bruke fingermaling, store pensler, blyanter, rive papir, trolleig og plastelina mm Bruke store ark, som tapes fast. Spille musikk og oppmuntre barna til dans og bevegelse. Innrede rommet slik at barna utvikler sanseinntrykket. Innred med f.eks flasker som inneholder farget vann, heng opp cd-plater. Presentere barnas arbeider på en estetisk og kreativ måte. Lage fellesmalerier/prosjekter som synliggjøres ved gjennomtenkt presentasjon på avdeling eller fellesrom Sanger med bevegelse og variasjon i stemmebruk. Enkle eventyr/fortellinger med konkrete og variert stemmebruk. Voksne er viktige inspiratorer i leken. Barna opplever karneval for første gang - forsiktig bruk av masker og utkledding.
2-3 ÅR	Jobbe med kjente materialer, innføre ulike teknikker. Lære sanger med litt mer tekst Bli kjent med navnene på instrument Få kjennskap til primærfargene rød, blå, gul Få gi uttrykk for sin barnekultur, det som de er opptatt av Rom for kropp og bevegelse	Små barns kultur uttrykkes gjennom kroppen. Avdelingen må utformes med tanke på dette. Fingermaling, store/små pensler, tegne, utvider erfaringsgrunnlaget Male med svamp, bil, ball,

	Enkle fortellinger (stimulerer fantasien) Begynnende rolle/fantasilek Karneval Fingermaling/ maling. Flere tegne/ male og formings-aktiviteter. Grønnsakstrykk. Bruk av rytme- instrument Danselek Drama Plastelina.	pensel. Lage enkle ting i plastilina eks. slange, ball. Innføre nye sanger sanger med bevegelse og variasjon i stemmebruk. Bruke instrumentene og navngi Mal med primærfargene, gjørne kun en farge om gangen f eks gul, snakk om hva som er gult Gripe fatt i det 2-3åringen er opptatt av. Eks. Sabeltann, Postmann Pat, se film, lese bøker, øve inn små stykker, fargelegge bilder, gå på internett, De voksne må tilegne seg kunnskap om det som opptar barna. Enkle eventyr/fortellinger med konkrete og variert stemmebruk. Inviter barna til å være aktivt med. Voksne er viktige inspiratorer til leken Rekvisitter som kan brukes i leken er viktig.
3-4 ÅR	Kunne primærfargene og få kjennskap til alle farger. Fargelære/farge-blanding Begynne å bruke saks. Varierte formingsaktiviteter. Musikk og visuelt språk Bruk av rytmeinstrumenter. Sang, sang med bevegelse og sangleker. Lytte til ulike typer musikk. Eventyr/ billedbøker(stimulerer fantasien) Rolle/fantasilek Dramatisering Karneval Bruk av digitale verktøy. Teater	Navngi fargene og bruke de i forskjellige sammenhenger. Sang: <i>Se min kjole...</i> Klippe i ark Presentere bilder, samtale og fabulere rundt dette, hva ser de, hvilke farger ser de Mer variert materialet i formingen Utvide sangrepertoaret Presentere barnas arbeider på en estetisk og kreativ måte. Lage fellesmalerier/prosjekter som synliggjøres ved gjennomtenkt presentasjon på avdeling eller fellesrom

		Leser eventyr og dramatiserer
4-5 ÅR	Erfare ulike teknikker og materialer og møte ulike former for kunstuttrykk. Prøve ut drama og andre kunstformer. Forming Musikk og visuelt språk Eventyr/ bildebøker(stimulerer fantasien) Rolle/fantasilek/ Dramatisering Karneval Bruk av digitale verktøy. Sang, sang med bevegelse og sangleker. Fremføre eventyr for de yngste. Ukentlige organiserte formingsaktiviteter. Mulighet til å prøve forskjellige typer håndtverk; spikking, snekring, søm og toving.	Motivere barna til å uttrykke seg og gi mulighet til å finne sine egne måter å uttrykke seg på. Tilby barna et mer variert material Utvide sangrepertoaret Leser eventyr/sagn dramatiserer De store barna går Luciatog
5-6 ÅR	Utvikle tegnerfaringen sin ved å få flere detaljer inn i tegningene. Øve på å opptre foran en gruppe Markere Jørgen Moe	Motivere og oppmuntre barna når de tegner. Feire Jørgen Moe sin bursdag

Fagområdet: Kommunikasjon, språk og tekst

KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST Fra rammeplanen

”Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av barnehagens innhold. Å samtale om opplevelser, tanker og følelser er nødvendig for utvikling av et rikt språk. Tekst omfatter både skriftlige og muntlige fortellinger, poesi, dikt, rim, regler og sanger. Viktige sider av kulturoverføringen er knyttet til kommunikasjon språk og tekst.”

Mål:

- Et godt språklig miljø
- Kompetent personale
- Sikre alle barn gode rammer for språklig utvikling
- Stimulere til språklig bevissthet
- At barn og voksne opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale

Metode:

- Voksne som gode språklige modeller
- Ordsetting – voksne som bruker språket aktivt og setter ord på alt vi gjør i barnehagen
- Alle barn skal bli sett og hørt – tid til å lytte og samtale med barna
- Opplæring til språklig bevissthet – kommunikasjon – samspill
- Bøker og sanger (daglig)
- Bruke IKT – dataverktøy
- Rim og regler
- Rollelek med både barn og voksne
- Eventyrstunder – muntlig fortellerevne, barn som medvirker
- Skrive og leseforberedende aktiviteter (tekst til bilder, dagsrapport, alfabetet, osv.)
- Sansemotorikk. Stimulere kroppens sanser og hjernens forbindelser
- Møte barna der de er på interesser og opplevelser, flette inn språkstimuleringen
- Voksne som interessert og delaktige

Voksenrollen :

- Vi voksne er det viktigste verktøyet – hvordan den enkelte kommuniserer med barna i løpet av dagen
- Være et godt forbilde for barna
- Bruke tid til å lytte og gi respons
- Være engasjert
- Bruke språket aktivt – verbalt og non-verbalt

- Fremme tillit mellom barn og mellom barn og voksne
- Tilrettelegge for meningsfulle opplevelser
- Skape et språkstimulerende miljø
- Vise forståelse for betydning av barnets morsmål og dialekter
- Oppmuntre til språklig aktivitet
- Visualisere tekst, symboler, tall, osv.
- Gi gode opplevelser gjennom høytlesing, fortelling, sang og samtale
- Være bevisst hvilke etiske, estetiske og kulturelle verdier som formidles

ALDER	BARN	METODE/VERKTØY
1-2 ÅR	Begynnende ett- ords ytringer Uttrykke seg ved hjelp av kroppsspråk Bruke peking som kommunikasjon Snakke om det som er nært og synlig. Setter ord på hendelser, følelser og gjenstander Oppmerksomhet, respons og repetisjon. Forstå enkle beskjeder	Setter ord på her og nå situasjoner. De voksne lytter og snakker med barnet. Gjenta enkeltord, med korrekt uttale Bruke enkle pekebøker, sanger, rim og regler med bevegelser Gjentakelse Mye en til en kontakt Lese bildedebøker Dele inn i smågrupper Leke med lyder Sanger og bevegelse (Olle Bolle, Bæ, bæ lille lam, Lille Petter Edderkopp, Hokkus og Pokkus) Regler (Ormen lange, Bake kake). Pekebøker og enkle bildebøker som leses i samling og for det enkelte barn. Eventyret om Bukken Bruse og om løva og musa. Språkfeste ting og hendelser. De voksne er gode språklige modeller i alle dagliglivets situasjoner, og er beviste på å utvide barnas begreper. Gi barna tid til å uttrykke seg Bruk konkrete, bevegelse og bilder som støtte til enkle sanger og fortellinger.
2-3 ÅR	Forstå instruksjon med 2 ledd f.eks. legg bamsen i vogna	Bruke språket aktivt, navngi og gjenta det barnet sier på en riktig

	Bruke 2 – 3 ords setninger Setter selv navn på vanlige hverdagsord Lære å kjenne igjen navnebildet sitt Følge med på billedbøker med enkel tekst Videreutvikle begrepsforståelse og symbolforståelse Sette ord på ønsker Lyttetrening Skille mellom ulike lyder og mimikk Se sammenheng mellom ord og bilde Sette ord på følelser (den voksne) Flere sanger, regler/rim, bildebøker. Dramatisering av enkle eventyr og fortellinger. (De 3 bukkene Bruse, Gullhår og de tre bjørnene, Pannekaka) Barna øver på å fortelle om familien gjennom "min bok" Språkfeste ting og hendelser. De voksne er gode språklige modeller i alle dagliglivets situasjoner, og er bevisst på å utvide barnas begreper.	måte Rim og regler og sanger med illustrasjoner Oppmuntre barnet til å bruke språket aktivt gjennom å fortelle og sette ord på det som skjer i hverdagen. Bruke skriftspråket bevisst (navnelapper) Smågrupper Billedkort, puslespill og bøker som er tilpasset aldergruppen Gjenkjennerleker (eks. Kims lek) Legge til rette for samtaler mellom voksen- barn og barn - barn. Fortelle eventyr (med konkrete) Stimulere til rollelek og ta - tur lek.
3-4 ÅR	Få et forhold til bilde i tekst og bøker, øve på å lytte Uttalen er forståelig for ukjente voksne Kunne kjenne igjen sin egen bokstav Lære å sette ord på følelser Gjenfortelle enkle, kjente eventyr Gjenkjenne og gjenkalle rim og regler Kims lek – inntil 4 ting Rytmen i språket Utvikle samtalene til å strekke seg i tid og innhold. Huske og sette ord på noe som hendte i går Utvikle fortellerglede Utvikle samspill med jevnaldrende Sette ord på følelser Bevisstgjøring på bruk av språk i konfliktsituasjoner.	Lesestunder / lesegrupper Tilby et variert bibliotek og la det være tilgjengelig Jobbe med begrepslæring, og fortsette med å sette ord på det vi opplever og erfarer i hverdagen. Synliggjøre navn og bokstaver Være bevisst på å snakke om følelser, sine egne og andres følelser, trist, lei seg, glad, blid Bruke de "vanlige" folkeeventyrene Bruke rim og regler i f.eks samlingsstund Flere sanger, rim/ Regler B ildebøker og eventyr i samlingsstund. Dramatisering av eventyr. (geitekillingen som kunne telle til ti, Prinsessa på erten, Haren og

		skilpadden, Den lille røde høna) Bibliotekbesøk De voksne er gode språklige modeller i alle dagliglivets situasjoner, og er bevisste på å utvide barnas begreper. Vi gir rom for undring og filosofi. Samtaler om felles opplevelse hver dag Oppmunter barna til å fortelle Vi snakker om og setter ord på følelser. Lese bøker som gir inspirasjon og nytenkning Gi barna mulighet til å bli kjent med enkeltord som symbol (ordbilder) Høytlesning og lyttet til lydbøker Fortelle eventyr med konkrete.
4-5 ÅR	Gjenfortelle fra egne opplevelser Kunne sette tekst/ historie til sin egen tegning Fortelle en historie/fantasi med en viss sammenheng Lytte til tekstbøker på ca 20 sider Vise interesse for bokstaver og tall samt vise interesse for bokstaver utover sitt eget navn Kjennskap til nye rim og regler mer enn 5 linjer Få kjennskap til digitale verktøy Delta i lytteleker Kims lek inntil 5 ting Forstår noen motsetninger som kald – varm, vått – tørt, hard - myk Utvikle variasjoner innenfor språket Utvikle det abstrakte begrepsapparatet Preposisjoner, bøyninger verb osv Øke kjennskapen til ulike media. Se sammenheng mellom det talte og skrevne ord.	Være lyttende og utvide med flere begrep Bruke samling/ måltid – gjenfortelle sammen med barna. Fantasere/ diktet sammen med barna. Legge til rette for rollelek/voksenstøtte lesestunder/lesing til enkelt barn Eks. Pulverheksa, Karsten og Petra ... Legge til rette for lekeskriving/ lekelesing Jobbe aktivt med rim og regler gjennom f.eks samlingstunder. Eks. bruke ellinger ved deling av barnegruppa Bruke PC, kamera, scanner Kims lek Samtale om motsetning sammen med barna Leke og tulle med ord spontant og organisert Spille spill Barna dikterer tekster, bokstaver og tall som den voksne skriver

		ned Rimer og dikter. Dramatisering av eventyr. (Skinnavotten, , Rødhette og ulven, Dyrefabler som: Den stygge andungen, Bymusa og landmusa, Gåsa som la gullegg, de tre små grisene og flere. Og dokumentere Barneintervju Fortellinger skal underbygges med konkrete Flere sanger og regler. Mye rim, for styrke barnas språklige bevissthet. Bildebøker, lese bøker med mer tekst. Tekstskaping, lage fortellinger/eventyr. Bli fortrolige med bokstaver/tall. Bruk av språkleker, som kims lek på det enkelte barns bokstav. De voksne er gode språklige modeller i alle dagliglivets situasjoner, og er beviste på å utvide barnas begreper.
5-6 ÅR	Høytlesning i fortsettelsesbok Begynne å skrive navnet sitt Knekke språkkoden – rett bøying Forstå tidsbegrep; i går, i dag, i morgen og i kveld Forstå og utføre kollektive beskjeder Kan navn på dager i uken Barna delta på planleggingsmøter Bruke rimord, tøyse og leke med språket Tall og bokstaver blir en del av det daglige livet i barnehagen Utvikle interesse for å lytte til andres fortellinger Trene på å hevde sine meninger og lytte til andres. Bli kjent med gåter og vitser	Bruke i førskolegruppa – eks. "Hakkebakkeskogen", "Rampete Robin" oppfordre barna til å gjengi innhold Skrivetrening, jobbe med bokstaver, oppmuntre barna til å skrive navnet sitt Bruke språket aktivt, være lyttende og gjenta det barna sier Ukesanger, samlingsstund... Barna skal være med på planleggingsmøte som f.eks. høstfest, karneval Legge til rette for rimlotto/spill, snakkepakken Bruke språkleker som "mitt skip er lastet med" Barna skal møte ordbilder,

		bokstaver, tall og andre symboler på avdelingen. Mer avanserte sanger og historier som inspirasjon til fabulering og nyskapning Barneintervju Fast førskolegruppe der det jobbes med skoleforberedende oppgaver. Trene på å skrive eget navn Øve på å rekke opp hånden, ta ordet og si sin mening
--	--	---

Fagområdet: Natur, miljø og teknikk **NATUR, MILJØ OG TEKNIKK** Fra Rammeplanen

"Naturen gir rom for et mangfold av opplevelser og aktiviteter til alle årstider og i all slags vær. Fagområdet skal bidra til at barn blir kjent med og får forståelsen for planter og dyr, landskap, årstider og vær. Det er et mål at barn skal få en begynnende forståelse av betydningen av en bærekraftig utvikling. I dette inngår kjærlighet til naturen, forståelse for samspillet i naturen og mellom mennesket og naturen".

Mål:

- Barna skal få oppleve glede og undring over naturens mangfold ved å ferdes i naturen. Få grunnleggende innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen.
- Gi barna mulighet til å undre seg og eksperimentere og utforske naturen rundt seg.
- Gi barna mulighet til å utforske forskjellige teknikker som kan brukes i lek og i hverdagssituasjoner.
- Gi barna muligheter for lek og læring ute i naturen og lære om livets kretsløp
- Gi barna tid til å være nysgjerrige og undrende til naturens mangfold

Metode:

- Ukentlige turdager tilrettelagt etter årstid og vær
- Faste tursteder/stamplass tilrettelagt for barnegruppen
- Bruke samlingsstunder til å snakke om opplevelser tilknyttet før og etter turen. Bruke rim, regler, musikk og litteratur.
- Planlegge turer sammen med barn
- Eksperimentere med naturmateriell både ute og inne
- Lære barna å vise respekt for alle dyrs hjemmemiljø, plukke søppel, kildesortering og ta vare på naturen generelt.
- Vi snakker med barna om hvor maten kommer fra, sår grønnsaker og ser på hva som finnes av spiselige dyr og vekster i naturen
- La barna få være med på å tilberede mat .
- Ha med fagbøker og andre hjelpemidler (eks. kikkert, kompass, forstørrelsesglass osv) i sekken når man går på tur
- Alle kildesorterer

Voksenrollen :

- De voksne må vise nysgjerrighet og entusiasme for naturens mangfold
- Positive voksne, kledd etter vær og vind
- Være engasjerte og forbredt til samlingsstundene og turene
- Undre seg sammen med barna over livets kretsløp, med utgangspunkt i barnets ståsted

ALDER	BARN	METODE/VERKTØY
1-2 ÅR	Bruke sansene aktivt ute Gå på små turer i barnehagens nærmiljø Få kjennskap til de norske husdyra og dyrelyder Fast utetid, samt småturer i og rundt barnehagen Prioritere god tid til undring Se på bilder av dyrene på gården, lære dyrelyder, og oppleve noen av dyrene på nært hold. Lære å vise respekt for naturen. Turer i naturen	Smake/lukte/høre/se/ta på Gå turer i og rundt barnehagen, til alle årstider og uansett vær Opplevelser i naturen. Hente naturen inn. Gi rom for undring. Sette ord på det vi hører og ser. Plukke kongler, blomster... Ha god tid og gjerne med små grupper. Ta utgangspunkt i barns nysgjerrighet, interesser og forutsetninger. Bruke pekebøker om dyr, lekefigurer, pc-spill, se på dyr i nærmiljøet. La barna bruke den tiden de trenger
2-3 ÅR	Bruke enkle pc-spill. Begynne å ta bilder med digitalt kamera. Begynne å klassifisere dyr og dyrelyder Plante. Bli kjent med forskjellige dagligdagse/vanlige frukter, bær og grønnsaker. Kjenne til hvor ulike matvarer kommer fra Finne ting i naturen Utforsker på egenhånd kildesortering Flere turer i naturen Bli kjent med flere dyr, og lære litt om hvordan de lever. Lære å vise respekt for naturen. Bidra til å skape undring over naturens mangfold og skjønnhet. Endringer i naturen i forhold til den enkelte årstid.	Sofie, Josefine, Lek og lær. Ta bilder, få erfaring med å bruke kamera. Være med å så og plante i krukker og kjøkkenhagen. Samtale i fruktmåltid, smake forskjellige ting Se i bøker, samlinger om tema, samtale under måltidet Bruke tingene vi finner ute i naturen i formingsaktiviteter Bevisstgjøring av de forskjellige årstidene Radiusen blir større. De voksnes undring sammen med barna er viktig.
3-4 ÅR	Få kjennskap til de ulike årstidene Få kjennskap til prosessen	Se på naturen rundt oss, og samtale om årstidsvariasjoner. Hva skjer og hvorfor?

	bilder-kamera-pc Få kjennskap til elementene: jord, ild, lys og vann Ta vare på naturen Gå lengre turer Utviklingen av forskjellige dyrearter, eks frosker Få kjennskap til pc bruk kildesortering Ukentlige turer i naturen. Litt om skogens dyr Studere småkryp og Innsekter. Undre seg over naturens mangfold. Endringer i naturen i forhold til den enkelte årstid. Lære å vise respekt for naturen søppelsortering Formidle glede over de muligheter naturen gir til lek og opplevelser. Fra vann til is. Vi ser på prosessen.	Være med når vi skal legge inn bilder på pc. Vise hvilket utstyr vi trenger Lage bål på turer, bli kjent med leire, vann og is og hvor kommer lyset fra? Ta med oss søppelet vårt fra tur Snakke om været/årstidene, lage snølykter og hva skjer når vi tar med oss snøen inn? Sortere mat/restavfall/papir/plast/melkekartonger Bruke mer av arealet utenfor barnehagen, lengre turer. Tilgang til pc, enkle lek og lær spill og kjennskap til bruk av foto
4-5 ÅR	Prøve forskjellige naturfagseksperimenter Få begynnende forståelse for været, årstidene og endringer i naturen Miljøvern/kildesortering Fordyper oss mer i de forskjellige temaene Lager mat på bål Vi sår - hvordan frø gror Vi lærer å ta vare på naturen. Menneske og natur er avhengig av hverandre Bruke digitale verktøy til lek og læring Ukentlige turer i naturen. Lære navn på noen innsekter, fugler og dyr. Litt om gjenbruk. Ta vare på nærmiljøet, søppelsortering. Gi en begynnende forståelse av at vår evne til å ta vare på jorda har konsekvenser for alt liv. Bruke data for å tilegne seg	Finne eksperimenter i bøker F. eks Leiv Wedøe og Vera Micaelsen - "1000 ting å gjøre med barn". Samtale om miljøvern. Formingsaktiviteter av søppel (papp, bokser..) Ta bilder selv i barnehagen eller på tur av for eksempel noe de liker godt, syns var morsomt, osv Vise ulike fysikk/kjemi forsøk vær og værphenomener

	informasjon. Bruke digitalt kamera, og lage en fotobok. Lage kunst i programmet Paint. Pc-spill.	
5-6 ÅR	Bruke pc som informasjonskanal. Få kjennskap til internett. Bli kjent med eksotiske frukter, bær og grønnsaker Fødsel, vekst aldring og død Følge et tre gjennom et år/ alle årstidene Dypere innblikk i ulike temaer innenfor natur og miljø Benytte ulike digitale verktøy til lek og læring Bruke ulike verktøy kildesortering Delta i fysikk/kjemi forsøk	Jobbe med 1-2 barn på pc. Bruke når det er naturlig å søke informasjon på Internett. Lage mat med forskjellig i, fruktsalat, samtale, kims lek med smaker Se på årstidsvariasjoner. Hva skjer, har treet vokst og lignende. Bruke pc og kameraer til tur og informasjonssøking. Søke informasjon om dyr, naturfenomen, årstider med mer. Ting vi har opplevd ute som vi ønsker å vite mer om Vise ulike kjemi/fysikk forsøk Oppleve at leker, bøker og annet utstyr kan repareres.

Hva kan dere forvente av oss i Sollihøgda barnehage:

- Brukervennlig ovenfor barn og foreldre.
 - Fleksibilitet – foresatte kan levere og hente innenfor åpningstiden. Vi har kjernetid men er åpne for at barna også kommer innenfor denne tiden
 - Vi hjelper gjerne til å lete etter leker/kosedyr som er på "rømmen" i barnehagen.
 - Å ha daglig kontakt med foresatte ved levering og henting
 - "Så sant det er mulig" fortelle litt om barnets dag i dag
 - Å ta oss tid til å være med barnet å vinke, når foresatte skal gå
- Vi viser oppriktig interesse for barns medvirkning, og barns utvikling
 - Vi tar barna på alvor
 - Vi har tid til hvert enkelt barn.
 - Vi er flinke til å se barna – de blir sett og hørt. Både som gruppe og enkeltvis.
 - Vi imøtekommer barnas ønsker og interesser så langt det lar seg gjøre f.eks. lage eget bil rom fordi mange barn viser interesse for dette, temaene for rommene ruller kontinuerlig etter barnas varierende interesser.
 - At vi vektlegger barns medvirkning .
Barna skal være deltagende og ha en egen innvirkning på sin hverdag i barnehagen , noe som gjør : at vi gir rom for barns innspill og spontanitet i forhold til planer som legges

Vi utnytter barnas lek til læring, benytter lek til barnas læring og lar barna lære gjennom sin lek.

- At vi har et uteområde med skog og mark som nærmeste nabo, som vi benytter både på turdager og i hverdagen.
- At barna har tilgang til god motorisk trening både i forhold til vår flotte gymsal med bl.a. klatrevegg, uteområdet vårt og selvfølgelig ballbingen på andre siden av gjerdet. At barna om vinteren har mulighet til å gå på ski enten i barnehagen eller i en av løypene i nærmiljøet vårt.
- På turene våre er ikke målet å komme seg så langt av gårde, men "ut på tur". Vi finner mye spennende både langs veien, på stien og i grøfttekanten. Vi tar oss god tid til å undre og oppdage. Å spise matpakken ute er en opplevelse i seg selv
- Åpen for spontanitet og fleksibilitet

- Planer kan forandres
- Vi ønsker at foreldre og barn skal føle at de "eier" barnehagen og hverdagen sin.
- Sollihøgda barnehage har et lite og koselig miljø

Vi bestreber oss for å skape et miljø som bygger opp om menneskeverd og retten til å være forskjellige.

VURDERINGSARBEIDET

Barnehagen benytter didaktisk dokumentasjon, Ringer i vann og kvalitetsrapport for Hole barnehagene. Dette er modeller som kvalitetssikrer vårt arbeid og som gir evalueringskriterier i vår vurdering av vårt arbeid.

I tillegg bruker vi

Evaluering. Hva fungerer bra, hva kan vi bli bedre på? Hvordan har barna det? Hvordan har personalet det? Gjennom refleksjon og dokumentasjon skal vi få innsikt i hva som bør endres, og hva som vi ønsker å beholde. Det som fungerer kvalitativt godt skal vi bevare, og vi skal prøve å endre det som bremser for kvalitetsutviklingen. Det skal settes av tid på personalmøter, avdelingsmøter, pedagogisk-ledermøter og planleggingsdager. Det skal skrives referat fra alle møter.

* En liten "dagsrapport", som hver avdeling skriver, (den voksne skriver ned samtale med barna i en bok, som vi kaller "dagen i dag bok") eller lager i bilder i garderoben eller på hjemmesiden. Dette gjør vi for at foreldre skal få informasjon om barnas hverdag.

* Observasjoner gjennom ulike metoder og skjemaer.

* Barne samtaler

* Vurdering av ukeplanene

* Medarbeidersamtaler

* Foreldremøter

* Foreldresamtaler.

*Avdelingsmøter - hver uke har hver avdeling møte. Her blir nye planer og aktiviteter planlagt og planer som er blitt gjennomført blir evaluert

*Pedagogisk leder møte - hver mandag møtes de pedagogiske lederne sammen med styrer en time. Her blir det satt av tid til veiledning, evaluering og planlegging.

* Personalmøter

* Planleggingsdager

* Brukerundersøkelser for foresatte

* Evaluerings skjemaer

* S.A.U.

* Pedagogisk dokumentasjon

* Bilder - (Vi henger opp nye bilder minst en gang i uke)

* Hjemmesiden - Vi ønsker å ha en oppdatert og levende hjemmeside. Vi legger inn informasjon og bilder av barnehagehverdagen til foreldre.

Disse verktøyene bruker vi som hjelp i vår videre planlegging

SAMARBEIDSPARTNERE

Forankring i barnehageloven: *Kapittel 5. Kommunen har ansvar for at de ulike tjenestene for barnefamiliene er godt koordinert. For at barn og foreldre skal få et mest mulig helhetlig tilbud til beste for barns oppvekst og utvikling, kreves det at barnehagen samarbeider med andre tjenester og institusjoner i kommunen. Tverrfaglighet og helhetlig tenkning bør derfor stå sentralt. Både foreldre og barnehage kan ha behov for å samarbeide med ulike hjelpeinstanser. Ved samarbeid må bestemmelsene om taushetsplikt – og opplysningsplikt i barnehageloven og annet regelverk overholdes.*

Veileder, Til barnets beste– samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten. (regieringen.no)

Lokal rammeplan for Hole barnehagene, del 4: Hole kommune har en egen samarbeidsavtale og perm med oversikt over samarbeidspartnere. For å kunne gi barn den beste oppvekst—og utviklings muligheten må barnehagen i tillegg til samarbeid med foreldre/foresatte samarbeide med ulike kommunale tjenester som barnevernet, KPPT, helsestasjon, BUP og grunnskolen. Utgangspunktet for samarbeidet bør være, hva trenger barnet for å leve et godt liv i en verden og virkelighet hun eller han er en del av? Alle som jobber i barnehagen er omfattet av regler om taushetsplikten, jf. Barnehageloven §20.

Taushetsplikten innebærer et forbud mot å formidle opplysninger til andre, med mindre det finnes unntak som gir plikt eller adgang til likevel å formidle opplysninger.

Barnevernet: Dens hovedoppgave er å sikre barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får hjelp og omsorg til rett tid. Barneheten har opplysningsplikt til barnevernet.

Kommunal pedagog – og psykologtjeneste (KPPT): I forhold til førskolebarn og skolebarn har tjenesten to hovedoppgaver. Det er å bidra til å forebygge at vansker oppstår og bidra til å yte hjelp til de vansker som har oppstått. Både foreldre, barneheten og skole kan kontakte tjenesten om vanlige utviklings og oppdragsproblemer hos helt vanlige barn, vansker som de fleste barn en eller annen gang er innom. Vi kan ikke drøfte enkeltbarn ved navn uten foreldres samtykke. KPPT er forpliktet til å bidra til at barn med spesielle behov får hjelp med å løse vanskene eller leve best mulig med dem.

Helsestasjon: Har ansvar for å drive generelt forebyggende og helsefremmede arbeid for å trygge barns oppvekstvilkår i kommunen. Helsesøsters kompetanseområder er hygiene, smittevern, barns utvikling og evne til samspill og sosial fungering, vurdering av syn og hørsel, barnesykdommer, vaksinasjoner, ernæring og miljørettet helsevern.

BUP: Barn og ungdoms psykiatri.

Overgang barneheten/skole: Alle barnehetene i Hole Kommune følger et felles plan for overgang mellom barneheten og skole.

Samarbeid med andre barnehetene: Vi har eksterne møtegrupper for styrere, pedagogiske ledere og assistenter i Hole kommune for å kunne utveksle erfaringer og dra nytte av hverandre. Vi har også felles arrangementer med barn